

"TITR Assosiasiyasının üç təsisçi ölkəsindən biri olan Azərbaycan marşrutun istismarında və inkişafında strateji rol oynayır"

Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu (TITR) Şərq ilə Qərb arasında mühüm dəhliz olaraq öz mövqeyini inamla möhkəmləndirir. AZƏRTAC əldə edilən nəticələr, marşrutun rəqabət qabiliyyətini artırmaq istiqamətində görülmən tədbirlər və TITR Assosiasiyasının strateji prioritetləri barədə baş katib vəzifəsini icra edən Nurgül Jakupova ilə söhbət edib.

- *TITR Assosiasiyası son bir ildə hansı əsas nəticələrə nail olub və onların Orta dəhlizin üzv ölkələr üçün əhəmiyyəti nədən ibarətdir?*

- Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu ötən il konteyner daşımalarının inkişafı baxımından aktivlik nümayiş etdirdi. 2025-ci ildə ümumi konteyner daşımaları 76,900 TEU-ya çatacaq ki, bu da 2024-cü il göstəricisindən 36% çoxdur. Hesabat dövründə TITR marşrutu üzrə 433 konteyner qatarı istismar edilib ki, bunlardan 400-ü Şərq-Qərb istiqamətində, 33-ü isə Qərb-Şərq istiqamətində olub. Bu göstəricilərin marşrut üzrə konteyner daşımalarının artan müntəzəmliyini və dayanıqlılığını əyani şəkildə nümayiş etdirir. Bundan əlavə, bu müsbət tendensiyanın əsas amillərindən biri konteyner qatarlarının çatdırılma müddətinin yarıya endirilməsi (qış mövsümü istisna olmaqla) idi.

TITR marşrutu boyunca nəqliyyat həcminin artması Orta dəhlizdə iştirak edən bütün ölkələr üçün fundamental əhəmiyyət kəsb edir. Konteyner daşımalarının artması nəqliyyat infrastrukturundan istifadənin intensivləşməsinə, tranzit gəlirlərinin çoxalmasına və marşrut boyunca logistika mərkəzlərinin inkişafına kömək edir. Bundan əlavə, bu, iştirakçı ölkələrin beynəlxalq təchizat zəncirlərindəki mövqelərini gücləndirir və xarici ticarət yollarının şaxələndirilməsinə şərait yaradır, Orta dəhlizin Avrasiya məkanında ümumi rəqabət qabiliyyətini artırır.

- *TITR Assosiasiyası marşrutun rəqabət qabiliyyətini artırmaq üçün hansı praktik addımlar atır?*

- Trafik həcmnin artması və TITR marşrutunun əhəmiyyətinin güclənməsi ilə assosiasiya əməliyyat, təşkilatı və infrastruktur tədbirlərini birləşdirərək rəqabət qabiliyyətini artırmaq üçün sistemli şəkildə çalışır.

İlk növbədə, assosiasiya marşrutun fəaliyyətini davamlı olaraq izləyir və üzv ölkələr ilə birlikdə yaranan hər hansı problemi tez bir zamanda həll edir. Konteyner qatarlarının hərəkətini gündəlik olaraq əlaqələndirən və nəqliyyat iştirakçıları arasında yük axınları haqqında məlumat mübadiləsini təmin edən dispetçer mərkəzi ilə müntəzəm olaraq onlayn görüşlər keçirilir. Mərkəzin fəaliyyəti tranzit etibarlılığının artmasına və konteyner çatdırılma müddətinin azalmasına kömək edir.

Eyni zamanda assosiasiya marşrut haqqında məlumatlılığın artırılması və təşviqi, yeni müştərilərin cəlb olunması, yükləndirənlər və logistika operatorları tərəfindən davamlı marağın yaradılması məqsədi daşıyan kommunikasiya və təşviqat söylərini fəal şəkildə həyata keçirir.

Assosiasiya nümayəndələri Çin-Avropa Beynəlxalq Dəmir Yolu Əməkdaşlıq Forumu, "Avrasiya İqtisadi Forumu - 2025" və Avropanın ən böyük nəqliyyat və logistika sərgilərindən biri olan "Transport Logistic - 2025" də daxil olmaqla əsas beynəlxalq marketinq və sənaye tədbirlərində iştirak ediblər. Aparıcı beynəlxalq media qurumları ilə qarşılıqlı əlaqə marşrutun təşviqi üçün əlavə bir vasitəyə çevrilib: TITR-in potensialı və assosiasiyanın fəaliyyəti

yəti ÇXR hökumətinin rəsmi xəbər agentliyi olan Sinxuanın, eləcə də ən böyük beynəlxalq xəbər qurumlarından biri olan CNN-in və digər xarici media qurumlarının nəşrlərində işıqlandırılıb.

TITR marşrutunun inkişafında praktik addım iştirakçı ölkələrdə tutumu çoxaltmaq və nəqliyyat səmərəliliyini artırmaq məqsədi daşıyan əsas infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsidir.

Artıq fəaliyyətdə olan obyektlər sırasında Sian quru limanında sürətli və etibarlı konteyner daşınmasını təmin edən Qazaxıstan-Çin terminalı, modernləşdirilmiş Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti, Kurık və Aktau limanlarında dərinləşdirilmiş giriş kanalları, Aktau limanında konteyner mərkəzi, Kurık limanında çoxfunksiyalı terminalar və Potidə yeni logistika terminalı var.

Paralel olaraq, Qazaxıstan vasitəsilə marşrutun infrastrukturunun daha da modernləşdirilməsi davam edir. Xüsusilə, Dostuk-Moyıntı hissəsində ikinci yolun tikintisi başa çatıb və bu, onun tutumunu əhəmiyyətli dərəcədə artırıb. Jetigen-Kazıbek hissəsində Almatıdan keçən dəmir yolu xətti nəqliyyat üçün açılıb, ən işlək nəqliyyat mərkəzlərindən birində tıxaclar əhəmiyyətli dərəcədə azaldılıb və Trans-Xəzər Nəqliyyat Marşrutu boyunca tranzit daşımaları sürətlənib.

Əlavə olaraq, TITR-in Qazaxıstan hissəsində təqribən 800 kilometrlik dəmir yolu infrastrukturunun, o cümlədən Alltinkol-Jetiken, Kızıljär-Saksaul, Şalkar-Beyney və Beyney-Manqıstau sahələrinin modernləşdirilməsi işləri aparılır, həmçinin Moyıntı-Kızıljär yeni dəmir yolu qolunun tikintisinə başlanılıb.

Bu infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi TITR marşrutunun tutumunu əhəmiyyətli dərəcədə artıracaq, qatar xidmətinə sürətləndirəcək, etibarlılığı gücləndirəcək və yükləşmə müddətini azaldacaq. Marşrutun mühüm rəqabət üstünlüyü yük axınlarını dəstəkləməyə və stimullaşdırmağa yönəlmiş tarifi siyasətidir.

Son beş ildə "Şərq-Qərb" marşrutunda sabit və proqnozlaşdırıla bilən tarif şərtləri dəyişməz olaraq qalıb. Bu tarif sabitliyi bazar iştirakçılarına logistika zəncirlərini uzunmüddətli planlaşdırmağa imkan verir, yükləndirənlər üçün qiymət risklərini azaldır və tranzit daşımalar üçün TITR marşrutunun cəlbediciliyini artırır.

Eyni zamanda "Qərb-Şərq" marşrutunda əks yük axınlarını stimullaşdırmaq və əlavə daşıma həcmələrini cəlb etmək məqsədilə 30-50 faiz arasında endirimli güzəştli tarif şərtləri tətbiq olunur.

Genişmiqyaslı infrastrukturun modernləşdirilməsi və çevik, sabit tarif siyasətinin birləşməsi TITR dəhlizi üçün dəniz nəqliyyatı da daxil olmaqla alternativ gəmiçilik marşrutları ilə müqayisədə davamlı rəqabət üstünlüyü yaradır və Avrasiya logistikasının etibarlı və səmərəli elementi kimi onun mövqeyini gücləndirir.

- *TITR marşrutunun inkişafında Azərbaycanın hazırkı rolu nədən ibarətdir və tərəfdaşlarla hansı sahələrdə əməkdaşlıq davam etdirilir?*

- TITR Assosiasiyasının üç təsisçi ölkəsindən biri olan Azərbaycan marşrutun istismarında və inkişafın

da strateji rol oynayır. Onun əlverişli coğrafi mövqeyi, inkişaf etmiş nəqliyyat infrastrukturuna və səmərəli logistika şəbəkəsi ölkənin yüksək tranzit və nəqliyyat potensialını yaradır, habelə TITR-in əsas nəqliyyat və logistika mərkəzlərindən birinə çevirir.

Azərbaycan milli nəqliyyat sisteminin tutumunun artırılmasına yönəlmiş genişmiqyaslı infrastruktur layihələri həyata keçirir. Xüsusilə, Bakı Beynəlxalq Dəniz Limanının ikinci mərhələsi tikilir, quru yük körpüsünün və liman dəmir yolu stansiyalarının tutumu genişləndirilir, Bakı-Böyük Kəsik dəmir yolu xəttinin enerji təchizatı sisteminin yenidən qurulması, rabitə və signalizasiya sistemlərinin modernləşdirilməsi işləri aparılır, dəmir yolu vaqonları və lokomotivləri parkı yenilənir. Bu tədbirlər TITR marşrutu boyunca daşımaların tutumunun və etibarlılığının artırılmasına kömək edir. Bundan əlavə, Bakıda müntəzəm olaraq işçi qruplarının səyyar görüşləri və TITR Assosiasiyasının ümumi yığıncağı keçirilir ki, bu da marşrutun inkişafının birgə əlaqələndirilməsinə və əsas məsələlərin həllinə imkan verir.

Marşrut boyunca tərəfdaşlar - Qazaxıstan, Gürcüstan, Türkiyə və Çin ilə əməkdaşlığın bir hissəsi olaraq, sərhəd keçidlərini sadələşdirmək və nəqliyyat səmərəliliyini artırmaq məqsədi daşıyan rəqəmsal sistemlərin və prosedurların sinxronlaşdırılması üzrə birgə tədbirlər də həyata keçirilir.

- *TITR Assosiasiyası beynəlxalq təşkilatlar və özəl müəssisələrlə qarşılıqlı əlaqələrini necə qurur?*

- İllər ərzində TITR Assosiasiyası özünü yetkin və açıq bir təşkilat kimi təsdiqləyib, beynəlxalq maliyyə institutları, müvafiq beynəlxalq təşkilatlar və özəl sektor nümayəndələri ilə müntəzəm olaraq məsləhətləşmələr aparılıb. Assosiasiyanın qərargahında mütəmadi şəkildə

Dünya Bankı, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı, Asiya İnkişaf Bankı, Avropa Komissiyası, Almaniya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Cəmiyyəti (GIZ), Çin Beynəlxalq Mühəndislik Məsləhət Korporasiyası (CIECC), Yaponiyanın aparıcı qeyri-hökumət təşkilatı ROTOBO, eləcə də Avropa və Asiya liman administrasiyaları, nəqliyyat və logistika şirkətlərinin nümayəndə heyətləri ilə görüşlər keçirilir.

Bu səfərlər çərçivəsində nümayəndələr TITR marşrutunun mövcud imkanları, infrastrukturunu və gələcək inkişaf perspektivləri ilə tanış olurlar. Marşrutun tutumunun artırılması, logistika proseslərinin rəqəmsallaşdırılması və optimallaşdırılması, eləcə də biznes gözləntiləri və ehtiyaclarının müzakirəsinə xüsusi diqqət yetirilir.

Belə bir qarşılıqlı əlaqə formatı davamlı tərəfdaşlıq şəbəkəsinin formalaşmasına, nəqliyyat coğrafiyasının genişlənməsinə və Orta dəhliz infrastrukturunun mütərəqqi inkişafına kömək edir.

- *TITR Assosiasiyasının növbəti 3-5 il üçün strateji məqsədləri nələrdir və onların həyata keçirilməsi Avrasiya məkanında logistikaya necə təsir edəcəkdir?*

TITR Assosiasiyasının növbəti 3-5 il üçün strateji məqsədləri ötürmə qabiliyyətini gücləndirmək, konteyner daşımalarını daha da inkişaf etdirmək və rəqəmsal həllərin tətbiqi yolu ilə marşrutun səmərəliliyini hərtərəfli şəkildə artırmağa yönəlib.

Bu baxımdan, ortamüddətli əsas prioritetlərə infrastruktur maneələrinin aradan qaldırılması, sabit müntəzəm konteyner xidmətlərinin yaradılması, Çin-Avropa və Mərkəzi Asiya-Avropa marşrutları da daxil olmaqla, əsas gəmiçilik marşrutları boyunca əlavə konteyner yüklərinin cəlb edilməsi daxildir.

Eyni zamanda əvvəlki illərdə qış mövsümündə Xəzər dənizində pis

ləşən hava şəraiti Aktau limanında konteyner qatarlarının tıxacına səbəb olub. Əlverişsiz hava şəraitindən asılılıq azaltmaq üçün assosiasiya üzvləri hazırda Xəzər dənizində güclü küləklərə davamlı və daha böyük tutuma malik konteyner gəmilərinin alınması və istismarı məsələlərini araşdırırlar. Bununla yanaşı, Aktau limanı güclü fırtına şəraitində işləmək üçün uyğunlaşdırılmış müasir körpü kranlarının quraşdırılmasını nəzərdən keçirir.

Xəzər dənizində fasiləsiz yükləşmələrini təmin etmək və yüklərin çatdırılma müddətini azaltmaq məqsədilə TITR marşrutu boyunca daşıma həcmələrinin sürətli artımını nəzərə alaraq, "KTZ Express" ASC altı yeni gəmi almağı planlaşdırır. Bundan əlavə, Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi bir "Ro-Pax" gəmisinin tikintisini başa çatdırmağı planlaşdırır və iki yeni konteyner gəmisinin inşa edilməsini də nəzərdən keçirir.

Çin-Orta Asiya-Avropa marşrutu boyunca və əks istiqamətdə davamlı və problemsiz konteyner tranzitini təşviq etmək üçün TITR Assosiasiyası üzvlərinin iştirakı ilə Qara dənizdə müntəzəm konteyner təminedicisi xidməti planlaşdırılır.

Nəqliyyat prosesinin rəqəmsallaşdırılmasına, o cümlədən tam rəqəmsal həllərin tətbiqinə və iştirakçı ölkələr arasında informasiya sistemlərinin sinxronlaşdırılmasına xüsusi diqqət yetirilir. Bu, sərhəd keçid vaxtlarını azaldacaq, nəqliyyat şəffaflığını artıracaq və logistika zənciri iştirakçıları üçün xərcləri minimuma endirəcək. Bütün bu məqsədlərin həyata keçirilməsi TITR marşrutunun Avrasiya logistikasının rəqabətli və etibarlı elementi kimi rolunun gücləndirilməsinə, eləcə də Şərq və Qərb ölkələri bazarlarının əlaqəsinin artırılmasına töhfə verəcək.